

HAK SAHİPLERİNE HANGİ HALLERDE AYLIK veya GELİR BAĞLANMAZ?

*IN WHICH CONDITIONS PERSONS ARE
NOT SALARIED?*

Faruk YÜKSEL (*)

ÖZ

Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi tarafından sağlanan yardımlardan en önemlilerinden birisi de sigortalıların ölümü halinde hak sahiplerine bağlanan gelir ve aylıklardır. Bu anlamda gelir, hak sahiplerine kısa vadeli sigorta kollarından, aylık ise uzun vadeli sigorta kollarından yapılan düzenli ödemeleri ifade etmektedir. Hak sahibi ise sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babası olarak tanımlanabilir. Hak sahiplerinin bazı fiilleri kesinleşmiş mahkeme kararlarıyla tespit edildiğinde 5510 sayılı Yasa kapsamındaki gelir ve aylıkları ödenmez, ödenmiş olan gelir ve aylıklar yersiz ödeme kapsamında değerlendirilerek tahsil edilir.

Anahtar Kelimeler: Gelir, aylık, hak sahibi

ABSTRACT

Two of the most important aids that are provided for beneficiaries of insured workers who have lost their lives are the salary that is paid and income assigned to beneficiaries. In this sense, income refers to the regular payment from short-term insurance sections, while salary refers to the regular payment from long-term insurance sections. Beneficiaries, on the other hand, can be defined as those who are spouse, children or parents of deceased people that have been insured or receiving disability or old-age salary, and those who are entitled to receive any income allowance, salary or a lump sum.

Keywords: Income, salary, beneficiary

(*) SGK Başmüfettişi

1- GİRİŞ

5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu uyarınca sigortalı veya hak sahiplerine çeşitli haklar sağlanmıştır. Bu haklardan en önemlilerinden ikisi sigortalı veya hak sahiplerine bağlanacak olan gelir ve aylıklardır. Bu haklar aylık olarak yapılan ödeme niteliğinde olduğundan süreklilik arz etmekte ve düzenli bir kazanç niteliği taşımakta ve bu özellikleri nedeniyle ilgililerin geçimlerini sağlama konusunda önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır.

5510 sayılı Kanunun belirlediği koşulların gerçekleşmesi halinde vefat eden sigortalıların hak sahiplerine de gelir veya aylık bağlanabilmektedir. Ancak 5510 sayılı Kanunun hak sahiplerine aylık veya gelir bağlanması için belirlemiş olduğu şartları yerine getirmiş olan kişilere belli hallerde hak kazanmış oldukları gelir ve aylıklar bağlanmaz. Yazımızda 5510 sayılı Kanun ile düzenlenmiş olan gelir ve aylıklar hakkında genel açıklamalar yapılacak ve hak sahiplerine hangi hallerde gelir veya aylık bağlanmayacağına ilişkin bilgiler verilecektir.

2- SİGORTALI veya HAK SAHİPLERİNE BAĞLANABİLECEK GELİR ve AYLIKLAR

2.1- Sigortalı veya Hak Sahiplerine Bağlanabilecek Gelirler

Gelir, 5510 sayılı Kanun gereğince kısa vadeli sigorta kollarından olan iş kazası veya meslek hastalığı halinde sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yapılan sürekli ödemelerdir.

İş kazası veya meslek hastalığı hallerinde sigortalıya bağlanan gelir mevzuatta **sürekli iş göremezlik geliri** kavramı altında düzenlenmiştir. İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda gerçekleşen hastalık ve engellilik nedeniyle meslekte kazanma gücü en az %10 oranında azalmış olan sigortalılara sürekli iş göremezlik geliri bağlanmaktadır. Sigortalının meslekte kazanma gücünü en az %10 oranında kaybetmiş olduğunun Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularının sağlık kurulları tarafından verilen raporlara istinaden Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca karara bağlanması gerekmektedir.

İş kazası veya meslek hastalıkları sigortasından vefat eden sigortalıların hak sahiplerine de gelir bağlanma olanağı vardır. Bu sigorta kolundan hak sahiplerine iki durumda gelir bağlanmaktadır:

a) İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda vefat eden sigortalıların hak sahiplerine talepleri halinde gelir bağlanır.

b) İş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünü %50 veya daha fazla oranda kaybetmesi nedeniyle sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış iken herhangi bir sebeple vefat eden sigortalıların hak sahiplerine talepleri halinde gelir bağlanır.

2.2- Sigortalı veya Hak Sahiplerine Bağlanabilecek Aylıklar

Aylık, 5510 sayılı Kanun gereğince uzun vadeli sigorta kolları kapsamında sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine yapılan sürekli ödemeleri ifade etmektedir.

Sigortalının kendisine malullük ve yaşlılık sigortası kapsamında aylık bağlanabileceği gibi vazife malullüğü halinde de aylık bağlanmaktadır.

1- Bilindiği üzere yaşlılık aylığı mevzuatta çok detaylı olarak düzenlenmiş ve temel olarak yaşlılık sigortasından kanun ile belirlenmiş olan;

a) Hizmet yılını,

b) Prim ödeme gün sayısını,

c) Yaşı

Doldurmuş olan sigortalılara talepleri halinde aylık bağlanabilmektedir.

2- Uzun vadeli sigortalı kollarından bağlanan bir diğer aylık malullük aylığıdır.

a) 5510 sayılı Kanun kapsamında malul sayılmalarını gerektirecek rahatsızlıkları bulunan ve en az on yıldan beri sigortalı bulunup toplam olarak 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olan,

b) Başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede malul olan sigortalılardan sigortalılık süresi aranmaksızın 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş olan,

c) Maluliyeti nedeniyle sigortalı olarak çalıştığı işten ayrıldıktan veya işyerini kapattıktan veya devrettikten sonra,

Yazılı istekte bulunan sigortalılara malullük aylığı bağlanır.

3- Ölüm sigortası kapsamında ise sigortalının hak sahiplerine aylık bağlanmaktadır. Sigortalının hak sahiplerine;

a) Vefat eden sigortalı adına en az 1800 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş veya 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) (SSK) bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için, her türlü borçlanma süreleri hariç en az 5 yıldan beri sigortalı bulunup, toplam 900 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi bildirilmiş,

b) Sigortalının malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta iken veya malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı bağlanmasına hak kazanmış olup henüz işlemi tamamlanmamış iken vefat etmesi,

c) Sigortalının vazife malulü sayılmasına sebep olacak bir kaza nedeniyle vefat etmesi,

d) Bağlanmış bulunan malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı sigortalı olarak çalışmaya başlaması sebebiyle kesilmiş sigortalının vefat etmesi,

Hallerinde hak sahiplerine ölüm aylığı bağlanabilir.

4- Vazife malullüğü aylığı 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra ilk defa aynı kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı olanlar için tanınmış olan bir haktır.

Bu sigortalılardan 5510 sayılı Kanun kapsamında malul durumunda kabul edilenlerin malullükleri;

- Sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada,

- Vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden dolayı,

- Kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken,

- İdarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde,

Meydana gelen kazadan doğmuş olursa buna vazife malullüğü, bunlara uğrayanlara da vazife malulü denir ve vazife malullüğü aylığına hak kazanırlar.

Vazife malullükleri;

a) Keyif verici içki ve her çeşit maddeler kullanmaktan,

b) Kanun, tüzük ve emir dışında hareket etmiş olmaktan,

c) Yasak fiilleri yapmaktan,

d) İntihara teşebbüsten,

- e) Her ne suretle olursa olsun kendisine veya başkalarına menfaat sağlama veya zarar verme amacından,
Ortaya çıkmış olursa bunlara uğrayanlar hakkında vazife malullüğü hükümleri uygulanmaz.

3- GELİR ve AYLIK BAĞLANMAYACAK HALLER

Hak sahibi 5510 sayılı Kanunda; sigortalının veya sürekli iş göremezlik geliri ile malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığı almakta olanların ölümü halinde gelir veya aylık bağlanmasına veya toptan ödeme yapılmasına hak kazanan eş, çocuk, ana ve babası olarak tanımlanmıştır. Gelir ve aylık bağlanmayacak haller sigortalıların hak sahipleri için düzenlenmiştir. Sigortalının kendilerinin hak kazandığı gelir veya aylıklar her hal ve şartta kendilerine ödenecektir.

Sigortalının hak sahiplerine aşağıdaki iki durumdan birinin gerçekleşmesi halinde hak ettikleri gelir veya aylıklar bağlanmayacaktır:

- a) Hizmetlerinden dolayı aylık bağlanacak sigortalıyı veya gelir ya da aylık bağlanmış olan sigortalıyı;
- Kasten öldürdüğü,
- Kasten öldürmeye teşebbüs ettiği,
- 5510 sayılı Kanun gereğince sürekli iş göremez hale veya malul duruma getirdiği anlaşılan hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmaz.
- b) Hizmetlerinden dolayı aylık bağlanacak sigortalıya veya gelir ya da aylık bağlanmamış olan sigortalıya veya bunların hak sahiplerine karşı ağır bir suç işlediği tespit edilen hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmaz.
- c) Hizmetlerinden dolayı aylık bağlanacak sigortalıya veya bunların hak sahiplerine karşı bunlara karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi nedeniyle ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçılıktan çıkarıldıkları anlaşılan hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmaz.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus vardır. Hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmamasının dayanağı olan fiilin **kesinleşmiş yargı kararı** ile tespit edilmiş olması gerekir.

Aylık ve gelir bağlanmayacak kişi niteliğinde bulunduğu halde aylık ve gelir alanlara yapılan ödemeler yersiz ödeme kapsamında değerlendirilecek ve 5510 sayılı Kanunun 96. maddesi hükümleri gereğince kendilerinden tahsil edilecektir. Buna göre;

- a) Yersiz ödeme, kendisine ödeme yapılan kişilerin kasıtlı veya kusurlu davranışlarından doğmuşsa, hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru on yıllık sürede yapılan ödemelerin tamamı her bir ödemenin yapıldığı tarihlerden itibaren hesaplanacak olan kanuni faizi ile birlikte tahsil edilecektir.
- b) Yersiz ödeme Sosyal Güvenlik Kurumunun hatalı işlemlerinden kaynaklanmışsa hatalı işlemin tespit tarihinden geriye doğru beş yıllık sürede yapılan ödemeler toplamı, ilgiliye tebliğ edildiği tarihten itibaren yirmidört ay içinde yapılacak ödemelerde faizsiz, yirmidört aylık sürenin dolduğu tarihten sonra yapılacak ödemelerde ise bu süre sonundan itibaren hesaplanacak olan kanuni faizi ile birlikte tahsil edilecektir.

5- SONUÇ

Sigortalı ve/veya hak sahiplerine 5510 sayılı Kanun kapsamında ödenen gelir ve aylıklar sosyal güvenlik sisteminin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Sigortalılar hak ettikleri gelir ve aylıkları her şart altında alacaklardır. Ancak sigortalıyı kasten öldürme, kasten öldürmeye teşebbüs etme, sigortalıya karşı aile hukukundan doğan sorumluluklarını yerine getirmeme gibi davranışları kesinleşmiş yargı kararı ile tespit edilen hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmayacaktır. Şayet bu durumda olan kişilere gelir veya aylık bağlanmışsa kesilecek ve daha önce yapılmış olan ödemeler yersiz ödeme olarak kabul edilerek kendilerinden tahsil edilecektir.

KAYNAKÇA

- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 16/06/2006 tarih ve 26200 sayılı Resmi Gazete
- Sosyal Güvenlik Kurumunun 22/07/2011 tarih ve 2011/58 sayılı Genelgesi, www.sgk.gov.tr/mevzuat/yururluktekimevzuat/genelgeler
- Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, 12/05/2010 tarih ve 27579 sayılı Resmi Gazete